

EKONOMI
HÖGSKOLAN
Lunds universitet

Nationalekonomiska Institutionen
Lunds Universitet

Effekter av ett minskat exportstöd

- en studie av EU:s fjäderfäköttnäring

Kandidatuppsats
September 2005

Författare: Bodil Palmberg
Handledare: Yves Bourdet

Sammanfattning

Denna studie behandlar EU:s fjäderfänaering och undersöker effekterna av den nya policyn som huvudsakligen består av ett minskat exportstöd. Uppsatsen studerar effekterna på produktion och export. De förväntade effekterna vid ett avskaffande av exportstöd är att både produktion och export ska minska. Denna studie visar, genom att undersöka förändringarna i producerad och exporterad kvantitet från och med 1995 då den nya policyn började träda i kraft, att i detta fall påverkar andra faktorer produktion och export mer än det minskade exportstödet. Förändringar i konsumenternas preferenser är en faktor som inverkar på produktion och export

Nyckelord: EU, exportstöd, fjäderfä

Diagram och tabeller

Diagram

- 3.1 Exportstöd och välfärdseffekter
- 3.2 Förväntade effekter av ett borttagande av exportstöd
- 4.1 Genomsnittlig årskonsumtion/invånare av fjäderfäkött i EU 1995-2003
- 4.2 Extra EU export 1999-2003 (1 000 ton)

Tabeller

- 2.1 EU:s kvantitets- och beloppstak för fjäderfäkött enligt avtal inom WTO (löpande priser)
- 4.1 EU:s totala export av fjäderfäkött och subventionerad andel (1 000 ton och procent)
- 4.2 Fjäderfäproduktion i världen 2002 (1 000 ton)
- 4.3 Främsta exportländer 2003 (1 000 ton)
- 4.4 Produktion av fjäderfäkött inom EU-15 1995-2003 (1 000 ton)
- 4.5 Utbrott av aviär influensa i världen 1997-2004

Förkortningar

EU-N8	De nya medlemsländerna exklusive Malta och Cypern
EU-N10	De nya medlemsländerna
EU-15	Europeiska Unionen till och med 1 maj 2004
EU-25	Europeiska Unionen från och med 1 maj 2004
FAO	Food and Agriculture Organisation
GATT	General Agreements on Tariffs and Trade
GJP	Gemensamma jordbrukspolitiken
GOM	Gemensamma organisationen av marknader
GOMF	Gemensamma organisationen av marknaden för fjäderfäkött (egen förkortning)
MPS	Market price support system
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PMS	Price management schemes
SVA	Statens Veterinärmedicinska Anstalt
URAA	Uruguay Round Agreement on Agriculture
WTO	World Trade Organisation
WHO	World Health Organisation

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	6
2	EU:s gemensamma jordbrukspolitik.....	8
2.1	Den gemensamma jordbrukspolitik.....	8
2.2	Reformer och dess indirekta effekter på fjäderfänaeringen.....	10
2.3	Gemensamma organisationen av marknaden till fjäderfäkött.....	12
2.4	EU:s regler för import- och exportstöd för fjäderfänaeringen.....	13
2.5	Regleringar och förändringar i användandet av exportstöd inom EU.....	14
2.6	Sammanfattning av förändringar i policyn.....	15
3	Exportstöd - teoretiska aspekter.....	16
3.1	Exportstöd och välfärdseffekter.....	17
3.2	Förväntade effekter vid ett borttagande av exportstöd.....	19
4	Empirisk analys: Förändringar i EU:s policy och dess effekter på produktion och export.....	22
4.1	Produktion och export i världen och inom EU.....	23
4.2	Effekter på produktion.....	25
4.3	Effekter på export	28
	Slutsats.....	32
	Referensförteckning.....	34

1 Inledning

Den Europeiska Unionens gemensamma jordbrukspolitik (GJP) är ett väl debatterat ämne och har ofta utsatts för stark kritik både inom och utom unionens gränser. Alla EU:s medlemsländer är medlemmar i World Trade Organisation (WTO) och de förhandlar gemensamt via EU. Den pågående förhandlingsrundan inom WTO, Doha-rundan, fokuserar på tre huvudsakliga jordbruksområden: marknadstillträde, inre stöd samt exportkonkurrens. Majoriteten av WTO:s medlemsländer är positiva till en kraftig minskning av exportstöd medan USA och Cairns group¹ vill avskaffa dem helt. EU använder sig i stor utsträckning av exportstöd som handelsinstrument och föreslår istället en 45 % minskning av stöden och ökad flexibilitet i tillämpningen. EU har minskat sitt totala exportstöd och på så sätt har EU:s utgångsläge i de multinationella förhandlingarna förbättrats. Inom WTO fattas besluten enhälligt och därför måste medlemsländerna ge med sig på vissa punkter för att komma fram till en global lösning.² EU är nästan helt ensamt i sin ståndpunkt angående exportstöd och kommer förmodligen att få göra vissa eftergifter på denna punkt. I överenskommelsen juli-paketet, (som utgör den första förhandlingsrundan av Doha-rundan), har WTO:s medlemsländer kommit överens om att avskaffa exportstöden till ett ännu inte fastställt datum.³ Vi går mot en liberalisering av exportstöd.

Denna uppsats behandlar fjäderfäköttnäringen som innefattar flera olika produkter så som tappar, höns, ankor, gäss, kalkoner, pärlhöns, kött och ätbara slakteriprodukter, fjäderfälever, fjäderfäfett och andra beredningar baserade på fjäderfä. EU:s producenter av fjäderfäkött erhåller export- och importstöd men inte direktstöd som de flesta andra

¹ Cairns group Förhandlingsgrupp inom WTO bestående av: Argentina, Australien, Bolivia, Brasilien, Chile, Colombia, Costa Rica, Guatemala, Indonesien, Kanada, Malaysia, Nya Zeeland, Paraguay, Filippinerna, Sydafrika, Uruguay

² www.wto.org

³ www.kommers.se

jordbruksprodukter. EU har minskat exportstöden i enlighet med WTO-avtal och det är intressant att undersöka hur export och produktion har påverkats av detta i praktiken.

Syftet med denna uppsats är att studera förändringarna i EU:s policy och dess effekter på produktion och export av fjäderfäkött till tredje land. Uppsatsen behandlar en tidsperiod från början av 1990-talet till och med början av 2000-talet. Frågeställningen är: Vilka är effekterna av EU:s nya policy på produktion och export till tredje land? Eftersom fjäderfänaeringen inte erhåller direktstöd så har den varit relativt opåverkad av reformerna och den nya policyn består huvudsakligen i ett minskat exportstöd. Det finns andra faktorer, förutom ett minskat exportstöd, som påverkar produktion och export. I den empiriska analysen och slutsatsen diskuteras vilken faktorerna dessa kan vara samt deras möjliga inverkan på produktion och export.

Inledningsvis beskriver uppsatsen EU:s gemensamma jordbrukspolitik samt de tre senaste reformerna. Vidare utreds EU:s policy avseende fjäderfäprodukter och hur denna policy implementeras i medlemsländerna med hjälp av den gemensamma organisationen av marknaden för fjäderfäkött. Kapitel tre beskriver Uruguay-rundans överenskommelse angående exportstöd och behandlar därefter de teoretiska aspekterna av användande och avskaffande av exportstöd. Kapitel fyra syftar till att besvara uppsatsens frågeställning utifrån tillgänglig statistik tillämpat på de teorier som beskrivs i kapitel tre.

2. EU:s gemensamma jordbrukspolitik

I detta kapitel ges en historisk beskrivning av EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Här beskrivs de delar av de tre senaste reformerna som berör spannmålsproduktionen och dess indirekta effekter på fjäderfämarknaden. Kapitlet utreder EU:s policy avseende fjäderfänäringen och hur denna policy implementeras.

2.1 Den gemensamma jordbrukspolitiken

Riktlinjerna för EU:s gemensamma jordbrukspolitik utformades på en konferens i Stresa, Italien 1958. Experter från de blivande medlemsländerna fann att två sorters politik var nödvändiga, en för att kontrollera marknaderna och en för att förbättra jordbruksproduktionens struktur. Den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) tog form utifrån denna konferens och de första reglerna är från 1960.⁴ Målen för den gemensamma jordbrukspolitiken återfinns i artikel 39:1 i Romfördraget och består huvudsakligen av att:

- 1) höja produktiviteten inom jordbruket genom att främja tekniska framsteg
- 2) tillförsäkra jordbrukarna en skälig levnadsstandard genom att höja deras individuella inkomst
- 3) stabilisera marknaderna
- 4) trygga försörjningen
- 5) tillförsäkra konsumenterna tillgång till varor till skäliga priser.⁵

Dessa mål uppnås bland annat med hjälp av den gemensamma organisationen för jordbruksmarknaderna (se avsnitt 2.3) och olika jordbrukskommittéer.

⁴ Molle, 2001, sid 218

⁵ Artikel 39:1, Romfördraget

De traditionella marknadsregleringarna inom EU är tullar, exportstöd, stödköp samt kvotering av produktionen. Syftet med stödköp är att hålla ett högt produktpris inom unionen vilket har skapat ett produktionsöverskott av många produkter. Reformen som genomfördes 1992 var ett försök att komma till rätta med problemet och direktstöd i form av areal- och djurbidrag infördes. De flesta jordbruksprodukter inom EU omfattas av denna prisreglering förutom några få som till exempel potatis, fjäderfä- och fläskprodukter.⁶

Den gemensamma jordbrukspolitiken har fallit offer för sin egen framgång. Ett av syftena med GJP var att uppnå självförsörjning i ett krigshärjat Europa men från och med mitten av 1980-talet har det skett en överproduktion som marknaden har svårt att absorbera. Överproduktion är mycket kostsam då produktionsöverskottet lagras, dumpas till priser under produktionskostnad eller förstörs. Följaktligen har GJP varit och är fortfarande i behov av reformer.⁷

Den gemensamma organisationen för jordbruksmarknaderna (GOM) omfattar ca 90 % av jordbruksproduktionen inom EU och har som huvudsyfte att uppnå de fastställda målen. GOM gör det möjligt att sätta enhetliga priser på berörda produkter inom gemenskapens samtliga marknader, att bevilja stöd till jordbruksproducenterna, kontrollera produktionen och att organisera handel med tredje land.⁸ Inom den gemensamma organisationen för jordbruksmarknaderna är produkterna uppdelade i flera underorganisationer som reglerar de berörda marknaderna. Fjäderfäkött regleras av den gemensamma organisationen av marknaden för fjäderfäkött (GOMF).

Kommissionen har stöd av olika kommittéer i arbetet att utforma och implementera EU:s politik. Förvaltningskommittén för fjäderfä och ägg behandlar bland annat frågor som marknadssituationen, tilläggstullar och exportbidrag. Kommissionen presenterar sitt förslag för kommittén som, efter röstning, avger ett yttrande. Om det är positivt antas förslaget och implementeras direkt. Vid ett negativt yttrande antar kommissionen förslaget men skickar det på behandling även inom europeiska rådet som kan anta eller avslå förslaget. Kommittén består av relevanta representanter från respektive medlemsland och varje land har ett visst antal röster.⁹ Detta innebär att politiken kan i hög grad påverkas av experter från medlemsländerna.

⁶ Molle, 2001, sid 218-219

⁷ Rochdi, 2004, sid 4

⁸ <http://europa.eu.int.scadplus>

⁹ www.sjv.se

Unionen har utvidgats i flera omgångar och består nu av 25 länder vars andel jordbruksproduktion av total BNP varierar. Den första maj 2004 blev tio nya länder medlemmar i EU varav åtta från Öst- och Centraleuropa (EU-N8). EU-15 var heterogent i sin jordbruksstruktur och detta förstärktes i och med de nya ländernas inträde. Det finns stora skillnader mellan de ”nya” och ”gamla” medlemsländerna i teknisk, social och ekonomisk utveckling. Jordbruken i EU-N8 är ofta små men sysselsätter många personer i förhållande till jordbruksproduktionen i EU-15. I EU-N8 upptar jordbruket en yta motsvarande 29 % av den yta som används i EU-15 till jordbruksproduktion. Antalet jordbrukare i EU-N8 motsvarar 58 % av EU-15:s antal. Samtidigt motsvarar den kvantitet jordbruksprodukter (brutto) som produceras i EU-N8 endast åtta procent av EU-15:s totala förädlingsvärde av jordbruksprodukter (brutto). Detta innebär att i EU-N8 producerar relativt många relativt lite på en relativt stor yta vilket syns tydligt om man jämför med Storbritannien, ett litet jordbruksland inom EU, som producerar sju procent av EU-15 förädlingsvärde (brutto). De nya ländernas jordbruk är generellt sett jämförelsevis ineffektiva, därför är utvidgningen 2004 och den planerade utvidgningen 2007 skäl till varför EU i allmänhet och den gemensamma jordbrukspolitiken i synnerhet är i behov av att reformeras.¹⁰

2.2 Reformen och dess indirekta effekter på fjäderfänaeringen

Den gemensamma jordbrukspolitiken har, sedan början av 1990-talet, reformerats tre gånger. Fjäderfänaeringen har varit relativt opåverkad av dessa reformer eftersom den inte erhåller direktstöd men reformerna från 1992 och 1999 påverkade näringen indirekt i form av lägre foderkostnader.

Reformen 1992, ibland kallad Mac Sharry-reformen (efter dåvarande jordbrukskommissionären), var banbrytande på sin tid då den förändrade de dåvarande instrumenten radikalt. Syftet med reformen var att anpassa GJP till handelspolitiska åtaganden inom GATT, att effektivisera jordbruket, minska produktionsöverskotten och miljöbelastningen samt att minska kostnaderna för GJP. Reformen berörde spannmåls- och nötköttproduktionen och innebar ett litet steg mot en mindre reglerad marknad. Reformen innebar en minskning av garantipriset och jordbrukarna kompenserades genom ett direktstöd som stod i relation till

¹⁰ Delorme, 2004, sid 40

odlad yta. Detta resulterade i att spannmålspriserna sjönk och därmed även foderkostnaderna vilket påverkade fjäderfäproduktionen indirekt och positivt eftersom foderkostnader utgör 2/3 av produktionskostnaderna.¹¹

Reformen som genomfördes 1999 berörde liksom reformen 1992 enbart vissa sektorer och även denna reform influerade fjäderfämarknaden indirekt i form av lägre foderpriser. Orsakerna till reformen var delvis interna och delvis externa. De interna orsakerna var bland annat den ojämnligen fördelningen av direktstöd. Innan reformen beräknades de utifrån kultiverad yta, något som gynnade stora jordbruksenheter och missgynnade små enheter och jordbruksenheter i svårbrukad terräng, särskilt de belägna i bergsområden. En av de externa orsakerna till reformen var den planerade utvidgningen mot Öst- och Centraleuropa. De länder som 1999 var kandidatländer har en jordbrukshistoria och struktur som skiljer sig märkbart från EU-15. En annan extern orsak var de multinationella förhandlingarna inom WTO. Den pågående förhandlingsrundan, Doha-rundan, öppnades den 14 november 2001. EU pressas av länder som Argentina och Brasilien, vilka har stöd av USA, till en liberalisering av jordbruksmarknaden. Reformen 1999 var ett försök att förstärka sin förhandlingssituation inför de stundande förhandlingarna och åtgärda vissa av de punkter som utsatts för kritik, främst direktstöden och exportsubventioner.¹²

Den senaste reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken, 2003, innebar en fundamental förändring av de olika stöden. Nästintill alla stöd kommer med tiden att omvandlas till ett samlat gårdsstöd istället för stå i relation till vad som produceras. Det samlade gårdsstödet är ett inkomststöd som garanterar jordbrukarna stabilare inkomster och ger dem möjlighet att själva bestämma vad de vill producera utan att förlora stödet och kunna anpassa utbudet till efterfrågan. Det finns dessutom särskilda stöd till olika sorters köttproduktion, som till får-, get- och nötkött men dock ej till fjäderfäkött.¹³ De särskilda stöden till annan köttproduktion är negativt för fjäderfänäringen om man betraktar de olika köttslagen som substitutvaror.

Fjäderfämarknaden har berörts indirekt av dessa reformer, men samtidigt är de små steg mot en liberalisering av jordbruksmarknaderna, något som skulle påverka fjäderfämarknaden mycket.

¹¹ Eve, 2003, sid 22-23

¹² Rochdi, 2004, sid 5f

¹³ <http://europa.eu.int.scadplus>

2.3 Gemensamma organisationen av marknaden för fjäderfäkött

Handel med tredje land regleras av den gemensamma organisationen av marknaden för fjäderfäkött (GOMF). Rådet antog den 29 oktober 1975 en förordning, (EEG) nr 2777/75, som gäller GOMF. Förordning (EEG) nr 2777/75 berör följande produkter: tuppar, höns, ankor, gäss, kalkoner och pärlhöns, kött och ätbara slakt biprodukter, fjäderfälever, fjäderfäfett och andra beredningar baserade på fjäderfä. Syftet med GOMF är att uppnå de mål som är fastställda i Romfördraget, att stabilisera marknaden, tillförsäkra jordbrukarna en skälig levnadsstandard samt att öka produktiviteten.

Ett enhetligt system för handel med tredje land tillämpas med syftet att förverkliga den inre marknaden för fjäderfäkött. GOMF fastställer handelsnormer och för att underlätta saluföringen fastställs kvalitets- och viktkategorier och även hur kött och slaktbiprodukter ska märkas. Organisationen reglerar handel med tredje land och för fjäderfäprodukter gäller de tullsatser som anges i den gemensamma tulltaxan. Importtullar kan tas ut vid import från tredje land om importen utgör ett hot mot den inre marknaden. Det kan krävas att medlemsstaterna utfärdar import- och exportlicenser för import och export (se avsnitt 2.4). Förordningen föreskriver även att exportbidrag får tillämpas. Syftet med exportstöd är att försäkra deltagande i den internationella handeln. Vidare föreskriver denna förordning att rådet kan, på förslag från kommissionen och efter samråd med Europaparlamentet, vidta åtgärder om priset på den inre marknaden stiger. Förordningen förbjuder att avgifter med motsvarande verkan som tull och kvantitativa restriktioner samt att åtgärder med motsvarande verkan används i handel med tredje land. Undantagsåtgärder vidtas vid djursjukdomar för att stödja den inre marknaden.¹⁴

¹⁴ CONSLEG 1975R2777-05/06/2003
<http://europa.eu.int.scadplus>

2.4 EU:s regler för import- och exportstöd till fjäderfämarknaden

EU är en tullunion vilket innebär en gemensam tulltaxa och gemensamma införelseregler för import från tredje land. EU:s inre marknad medför att det i princip råder fri rörlighet för varor inom unionens gränser. Export regleras av gemensamma regler för medlemsländerna och varierar beroende på produkt. EU:s regleringar av fjäderfämarknaden består av gränsskydd, importkvoter, importlicenser, exportstöd och exportlicenser och gemensamma handelsnormer för vissa fjäderfäprodukter. Det finns förordningar som reglerar importen av vissa fjäderfän och även klassificeringen av fjäderfäkött. Klassificeringen sker utifrån kvalitet, vikt, förpackning, lagring, transport, presentation och märkning.¹⁵

Import av fjäderfäkött från tredje land till EU är belagd med en fast tull och i vissa fall med en tilläggstull. Tullarna är fastställda utifrån en genomsnittlig skillnad mellan EU:s interna priser och världsmarknadspriserna under åren 1986-89. Tilläggstullarna, berör bara vissa produkter och de ändras nästan varje månad. Det finns fastställda referenspriser för dessa produkter och då importpriset är lägre än detta referenspris utgår en tilläggstull. Import av färska fågelköttprodukter begränsas av EU:s smittskyddsregler som ställer krav på djurhälsa och livsmedelshygien. Importlicenser behövs bara i de fall då import sker via ansökningskvoter. Dessa kvoter har förhandlats fram inom multi- eller binationella förhandlingar. Inom jordbruksavtalet som är framförhandlat inom GATT finns det en årlig kvot för fjäderfäkött som kan importeras tullfritt till unionen. EU har fördelat kvoterna till Brasilien, Thailand samt från ett valfritt medlemsland inom WTO. Det finns även en GATT-kvot för import av vissa fjäderfäköttprodukter från valfritt medlemsland och dessa tullkvoter varierar efter produkt. EU har även bilaterala avtal med exempelvis Israel, Turkiet och länder i Afrika, Västindien och Stillahavsområdet som innebär att man kan söka importlicens för kvoter för vissa fjäderfäköttprodukter till reducerade tullar. Inom EU kan man ansöka om exportstöd för alla de produkter som omfattas av marknadsregleringarna för fjäderfäkött. I de fall jordbrukarna söker exportstöd krävs en exportlicens för att få exportera produkter inom fjäderfäsektorn.¹⁶

¹⁵ Marknadsöversikt för animalier 03 sid 195

¹⁶ Ibid sid 195-196

2.5 Regleringar och förändringar i användandet av exportstöd inom EU

EU:s användande av exportstöd regleras genom överenskommelser inom WTO som genom jordbruksavtal reglerar de kvantiteter som får exporteras med exportstöd och även beloppen är begränsade. Kvantitetstaket anger den maximala kvantitet som får exporteras med exportstöd och beloppstaket anger det maximala belopp som får utbetalas i exportstöd. I väntan på ett nytt avtal gäller, från och med 2000/01, samma maximala kvantitet och belopp. Tabell 2.1 visar hur stor kvantitet som EU har lov att subventionera med exportstöd och samma tabell visar även de maximala belopp som kan betalas ut i exportstöd varje budgetår.

Tabell 2.1 EU: s kvantitets- och beloppstak för fjäderfäkött enligt avtal inom WTO (löpande priser)

År	Kvantitetstak (1 000 ton)	Utnyttjandegrad (%)	Beloppstak (Miljoner euro)	Utnyttjandegrad (%)
1995/96	434,5	96	136,3	85
1996/97	404,7	99	127,2	57
1997/98	375,1	105 ^a	118,0	64
1998/99	345,4	99	108,9	82
1999/00	315,6	101 ^a	99,8	76
2000/01	286,0	91	90,7	63
2001/02	286,0	81	90,7	66
2002/03	286,0	87	90,7	100
2003/04	286,0 (271,8) ^c	51 ^b	90,7	60 ^b

Not:

a) Icke-utnyttjade kvantiteter från föregående WTO-år har kunnat föras över till nästkommande år tom 1999/00

b) Utnyttjande grad tom vecka 30 av 52

c) Kommissionen har för 2003/04 räknat om kvantitetstaket baserat på den tillgängliga budgeten som året innan utnyttjades fullt ut. Detta för att inte behöva sänka de existerande exportbidragen som betalas ut.

Källa: Jordbruksverket Marknadsöversikt animalier -03 sid 198

Tabell 2.1 visar att kvantiteten fjäderfäkött som exporteras med exportstöd sjunkit kraftigt sedan införandet av WTO-reglerna angående exportstöd. Det samma gäller för de utbetalda beloppen för exportstöd. EU subventionerar nästan hela, och vissa år, mer än den tillåtna kvantiteten. Till och med WTO-året 1999/00 var det tillåtet att överföra icke-utnyttjade

kvantiteter till nästkommande år. Utnyttjandegraden av beloppstaket i euro var något mindre när reglerna infördes men under WTO-året 2002/03 utnyttjades 100 %. Efter 30 av 52 veckor 2003/04 hade 60 % av stöden redan utnyttjats vilket tyder på att en hög procentandel av stöden utnyttjades även detta budgetår.

2.6 Sammanfattning av förändringar i policy

De stora reformerna har inte haft någon direkt inverkan på fjäderfänaeringen eftersom de främst har förändrat direktstödsystemet. Däremot har dessa reformer bidragit till lägre foderkostnader eftersom spannmålsproduktionen har blivit billigare, vilket är en positiv effekt för fjäderfäproduktion och export. Dessa reformer har också varit steg mot en mer liberal och mindre subventionerad jordbrukspolitik. I enlighet med WTO:s regler och överenskommelser har EU minskat exportstödet successivt. Detta är den stora policyförändringen rörande EU:s fjäderfänaering.

3 Exportstöd - teoretiska aspekter

I detta kapitel utreds inledningsvis överenskommelsen inom Uruguay-rundan. Därefter förklaras de förväntade effekterna av exportstöd på välfärd. Teorin "Price management schemes" utreder de förväntade effekterna av ett borttagande av exportstöd.

Jordbruket är en av de mest skyddade sektorerna inom EU och påverkas därför markant av Uruguay-rundans överenskommelse för jordbruksmarknaden. Rundan avslutades 1994 och innebar kraftiga restriktioner på medlemsländernas exportsubventioner.¹⁷ Denna överenskommelse omfattar direkt exportstödbetalning från staten till företag, industrier och producenter, exportstöd till export av lager, exportstöd finansierad av producenter och exportstöd till marknadsföring. Överenskommelsen innebär en årlig minskning av exportstöd samt att det inte är tillåtet att börja exportsubventionera varor som inte erhöll exportstöd under basperioden, 1986-90. Endast 25 av WTO:s 194 medlemsländer får subventionera export men endast vissa produkter och stödet måste minska årligen. Varje land måste minska volymen av subventionerad export med 21 % över en sexårsperiod, beräknat utifrån basperioden 1986-90 och värdet av exportstöd med 36 % under samma period. Utvecklingsländerna måste minska volymen av subventionerad export med 14 % över en tioårsperiod och under samma period reducera värdet av exportstöd med 24 %. Överenskommelsen innebär en viss flexibilitet då länderna kunde omfördela värdet eller volymen över åren men stödet fick totalt sett inte överskrida det värde eller volymer som var tillåtna utan omfördelningen. Dessa regler gällde fram till och med WTO-året 1999/2000. Länderna tilläts också att summera produkter inom samma varugrupp och på så sätt kunna omfördela exportstöd från en vara till en annan inom samma varugrupp.¹⁸

¹⁷ OECD, 2000, sid 45

¹⁸ Ingco och Nash, 2004, sid 43-45

Förhandlingarna inom den pågående Doha-rundan fortsätter. Utgångsläget när förhandlingarna började var att USA ville avskaffa exportstöden. Denna ståndpunkt stöds bland annat av Cairns-group som ville att man börjar med en 50 % minskning av exportstöden för att progressivt avskaffa dem helt. Indien stödjer samma linje då dess utgångspunkt i förhandlingarna är att man börjar med en 50 % minskning men en total avskaffning ska ske inom två år. Utvecklingsländerna stödjer linjen om ett totalt avskaffande av exportstöd.¹⁹ EU:s förslag är att exportstöden ska minska med 45 % och att tillämpningen ska vara flexibel. Detta förslag ligger långt ifrån övriga medlemsländers och särskilt de stora jordbruksländernas positioner och EU har fått ge sig på denna punkt. I den första förhandlingsrundan av Doha-rundan har länderna kommit överens om att förbjuda exportstöd men datum är ännu inte fastställt. Det återstår att se i vilken takt minskningarna kommer ske och till vilket datum ett totalt avskaffande kommer genomföras.

3.1 Exportstöd och välfärdseffekter

I ett land som använder sig av en tull som handelshinder blir det inhemska priset högre än världsmarknadspriset. Produktion stimuleras av höga priser vilket leder till ett produktionsöverskott som exporteras eller förstörs. Export möjliggörs genom att ett exportstöd betalas. Exportstöd används för att få ner produktens pris till samma nivå som världsmarknadspriset för att kunna exportera produktionsöverskottet. Detta sänker världsmarknadspriset och snedvrider marknaden. De länder som har råd att subventionera export tar marknadsandelar från andra länder som producerar samma vara till ett lägre pris utan subventioner.²⁰

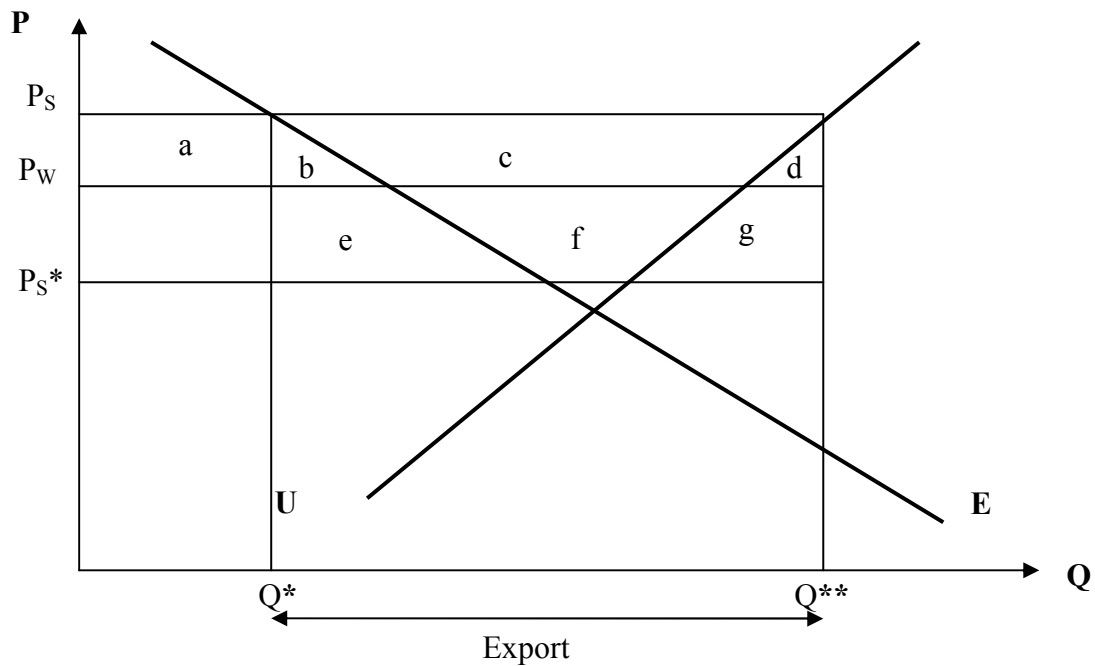
I diagram 3.1 visas de förväntade effekterna på välfärd och de förväntade effekterna på producerad, konsumerad och exporterad kvantitet vid användandet av ett exportstöd på en marknad. Antag att det existerar en produkt och två marknader, exportland och världsmarknaden. Utbud beskrivs av kurva U och efterfrågan av kurva E. Världsmarknadspriset, P_W , gällde både i exportland och på världsmarknaden, innan exportland inrättade ett exportstöd. Inrättandet av exportstödet medför att priset på exportlands marknad ökar från P_W till P_S medan priset på världsmarknaden minskar från P_W

¹⁹ Ledent och Burny 2002, sid. 495-496

²⁰ Leetma, 2001, sid 83

till P_S^* . Vid användande av exportstöd konsumerar exportlandet Q^* och producerar Q^{**} . Skillnaden mellan dessa två exporteras till världsmarknaden.

Diagram 3.1 Exportstöd och välfärdseffekter

Källa: Krugman och Obstfeld, 2000, sid 198-199

Producent välfärd vinst	$a+b+c$
Konsument välfärd förlust	$a+b$
Kostnad för exportstöd	$b+c+d+e+f+g$

Vid inrättandet av ett exportstöd förlorar exportlandets konsumenter ($a+b$), producenterna vinner ($a+b+c$) och staten gör en förlust på grund av kostnader för exportstöd ($b+c+d+e+f+g$). Den totala välfärdsförlusten är ($b+d+e+f+g$). Välfärdsförlusten, som uppstår på grund av snedvridning i konsumtion och produktion, representeras av b och d . Exportstödet snedvrider även handeln då den minskar priset på tredje lands marknad från P_W till P_S^* och förorsakar en välfärdsförlust ($e+f+g$) ($P_W - P_S^*$ multiplicerat med Q^*Q^{**}). Exportstöd har en negativ inverkan på konsumenterna i exportland eftersom priset ökar. Exportstöd är även kostsamt för staten, det vill säga skattebetalarna. De skattebetalare som också är konsumenter av varan gör en dubbel förlust. Inrättandet av exportstöd är däremot

positivt för producenterna. Exporterad kvantitet ökar, de får betalt för varan och dessutom ett exportstöd per exporterad kvantitet vilket ökar deras vinst. Ett högre pris på hemmamarknaden innebär dessutom en större vinst för producenterna under antagande att konsumenterna inte substituerar varan med någon annan vara. Exportstöd till en produkt har även konsekvenser för tredje land då priset på tredje lands marknad sjunker. Landet som använder sig av exportstöd konkurrerar med tredje lands produkter som eventuellt inte är subventionerade. Detta innebär att landet med exportstöd tar marknadsandelar från länder som inte kan, vill eller inte har råd att subventionera export.

3.2 Förväntade effekter vid ett borttagande av exportstöd

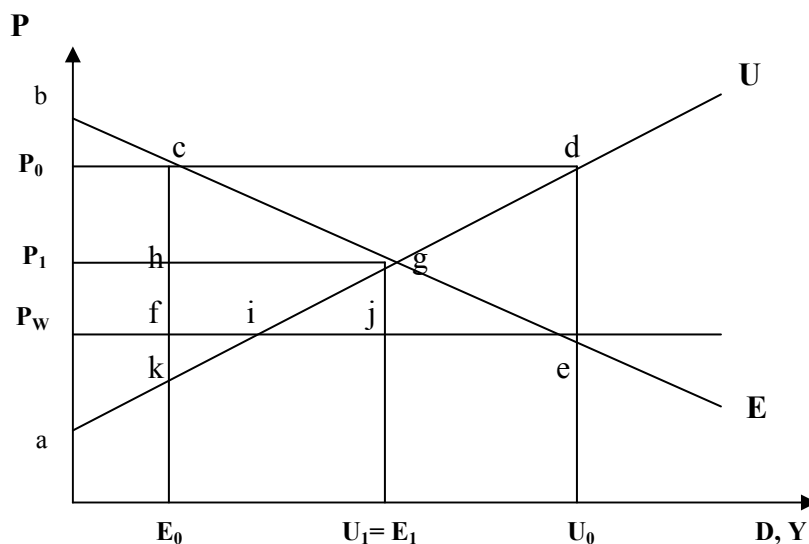
Ett borttagande av exportstöd innebär att det inhemska priset sjunker för att återställa jämvikten på marknaden. Denna prisminskning, *ceteris paribus*, medför en ökad inhemska efterfråga och ett minskat inhemskt utbud vilket innebär att producenternas vinst minskar, att konsumenternas överskott ökar samt att de offentliga utgifterna sjunker. Price management schemes, PMS, är en modell som kan användas för att analysera effekterna vid ett avskaffande av exportstöd för en marknad inom den EU under antagande att alla andra politiska instrument förblir oförändrade.

I diagram 3.2 illustreras effekterna av ett borttagande av exportstöd. I denna partiella analys görs ett antagande om att det bara existerar en marknad och att världsmarknadspriset är givet. Vidare antas det att politiska instrumentet är ”market price support system” (MPS) som medför pris P_0 . I praktiken utgörs MPS av en tull som är minst lika stor som skillnaden mellan världsmarknadspriset och det inhemska priset. Denna tull förhindrar import och exportstödet gör det möjligt att avyttra överskottsutbudet på världsmarknaden.

Initialt är det inhemska utbudet U_0 större än den inhemska efterfrågan E_0 och skillnaden mellan de två exporterar ($U_0 - E_0$). Exportstöd uppgår till $(c+d+f+e)$. Producenternas vinst är lika med arean $P_0 ad$ och konsumentöverskottet är lika med arean $P_0 bc$. Total välfärd beräknas som summan av dessa två minus offentliga utgifter vilket ger $((a+b+c+f+i) - (i+d+e))$. Initial välfärd är alltså lägre än under frihandel.²¹

²¹ Gohin and Gautier, 2003, sid 5-6, 20

Diagram 3.2 Förväntade effekter av ett borttagande av exportstöd

Källa: Gohin och Gautier, 2003, sid 20

	Initial situation (I)	Price management (II)	Skillnad (II)- (I)
Producent överskott	aP_0d	aP_1g	$-P_0P_1gd$
Konsument överskott	P_0bc	bP_1g	$+P_1P_0cg$
Offentliga utgifter	$cdef$	noll	$+cdef$
Total inhemsk välfärd	$abcfi-ide$	abg	$+cfedg$

Diagram 3.2 illustrerar att när exportstödet tas bort, minskar det inhemska priset och jämvikten återställs mellan den inhemska efterfrågan och osubventionerat totalt utbud. Det nya jämviktspriset blir P_1 , vilket är lägre än det initiala priset. Inhemsk efterfråga stimuleras och ökar till E_1 samtidigt som inhemsk produktionen minskar som en följd av det nya priset vilket leder till jämvikt på marknaden.

Antag att det fortfarande finns en tull på den utländska produkten. Vinsten för producenterna blir, utan någon kompensation i form av direkt stöd, aP_1g vilket är lägre än initial vinst på grund av minskning i pris och utbud. Konsumentöverskottet ökar och blir bP_1g

eftersom priset minskar och efterfrågan ökar. Offentliga utgifter antas vara noll. Den totala välfärden blir högre än den initiala och lika med arean abg . Den initiala välfärden ökar då snedvridningen av den inhemska produktionen och efterfrågan minskar. Om vi antar att tullen på den utländska produkten finns kvar och att den är minst lika stor som skillnaden mellan det nya jämviktspriset och världsmarknadspriset så är den totala välfärden fortfarande mindre än under frihandel.²²

Effekterna av borttagandet av exportstöd blir en ökning av den totala välfärden. Konsumenter och staten gör välfärdsvinster. Producenterna gör välfärdsförluster som uppstår av två anledningar. Producenterna erhåller inte längre exportstöd per exporterad kvantitet och den exporterade kvantiteten minskar. För tredje lands producenter har borttagandet av exportstöd en positiv effekt då priset på deras hemmamarknad ökar. Snedvridningen av handeln minskar då produkterna konkurrerar på mer lika villkor. Om producenterna i tredje land producerar samma vara till ett lägre pris utan subventioner och de tidigare var utsatta för konkurrens av varor exporterade med stöd, så förbättras deras konkurrenskraft när exportstödet tas bort. Ett avskaffande av exportstöd är negativt för de länder som enbart konsumerar och inte producerar varan. Eftersom exportpriset blir högre så importerar de, efter avskaffandet, samma vara till ett högre pris.

²² Gohin and Gautier, 2003, sid 5

4 Empirisk analys: Förändringar i EU:s policy och dess effekter på produktion och export

Detta kapitel undersöker vilka effekter förändringarna i EU:s policy har haft på produktion och export av fjäderfä. Den ekonomiska teorin prövas med statistik om produktion, export och konsumtion av fjäderfä. Eftersom de förväntade effekterna av ett avskaffande av exportstöd inte avspeglas i statistiken föreslås andra faktorer som kan påverka. Konsumenternas förändrade preferenser är en sådan faktor.

EU:s jordbrukspolitik har förändrats under de senaste femton åren. Den har genomgått tre större reformer samtidigt som den har förändrats utifrån överenskommelser träffade inom WTO. Reformerna har inte påverkat fjäderfäindustrin direkt eftersom den inte berörs av direktstöd men däremot indirekt på två sätt. Sänkta spannmålspriser har inneburit lägre foderkostnader, något som i förlängningen innebär sänkta produktionskostnader för fjäderfäkött. Detta är inte helt obetydligt då foderkostnaderna utgör 2/3 av produktionskostnaderna. Dessutom har reformerna delvis berört andra köttslag vilket har en indirekt påverkan på fjäderfäköttindustrin om olika köttslag betraktas som substitutvaror.

En förändring i EU:s policy som har direkt inverkan på fjäderfänäringen är de minskade exportstöden. EU måste, enligt överenskommelse inom WTO, successivt minska exportstöden till jordbrukssektorn och då också till fjäderfänäringen. Tabell 4.1 visar EU:s totala export för perioden 1995/96 till 2002/03 samt hur stor andel export som subventioneras med exportstöd.

Tabell 4.1 EU: s totala export av fjäderfäkött och subventionerad andel

År	Export total, 1 000 ton	Subventionerad andel %
1995/96	860	49
1996/97	952	42
1997/98	1 120	35
1998/99	1 067	32
1999/00	1 156	28
2000/01	1 124	23
2001/02	1 256	18
2002/03	1 165	21

Källa: Jordbruksverket Marknadsöversikt animalier-03, sid 198

Tabell 4.1 visar att EU subventionerade 49 % av exporten 1995/96 och 21 % 2002/03. Denna minskning av exportstödet har skett successivt varje år och förhandlingarna inom WTO fortgår i den pågående förhandlingsrundan. Tabellen visar också att exporten 2002/03 är något större än de föregående åren förutom 2001/02. Detta betyder att exporten totalt sett har ökat, även om den minskade från 2001/02 till 2002/03. I denna tabell är statistiken framställd per år, från juli till juli. Denna framställning inverkar på resultatet och visar att exporten totalt sett har ökat. Framställt i kalenderår minskar exporten något (se diagram 4.2 sid 29). Enligt ekonomisk teori (se kapitel tre) inverkar avskaffandet av exportstöd både på produktion och på export. I detta kapitel ska uppsatsens frågeställning försöka besvaras: Vilka är effekterna av EU:s nya policy på produktion och på export av fjäderfäkött till tredje land?

4.1 Produktion och export i världen och inom EU

Fjäderfäköttnäringen är ett viktigt område inom den gemensamma jordbrukspolitiken då den utgör 13 % (2002) av unionens köttproduktion (nötkött 50 %, fläskkött 25 %). Inom EU domineras fjäderfänäringen av kycklingproduktionen som utgör 70 % följt av kalkon, 20 %. Inom EU konsumeras ca 23 kg fjäderfäkött per år och person vilket kan jämföras med fläskkött, 44 kg per år och person (2003).²³

EU är en av de stora aktörerna inom fjäderfäproduktion och handel. Tabell 4.2 visar de sju länder som producerar mest fjäderfäkött uttryckt i tusentals ton.

²³www.ofival.fr

Tabell 4.2 Fjäderfäproduktion i världen 2002 (1 000 ton)

Land	Producerad kvantitet (1 000 ton)
USA	17 474
Kina	13 519
EU-15	9 040
Brasilien	7 550
Thailand	1 190
Japan	1 151
Ryssland	987

Källa: www.sjv.se

Tabell 4.2 visar att världsproduktionen av fjäderfäkött är koncentrerad till fyra länder/regioner, USA, Kina, EU-15 och Brasilien som tillsammans står för 2/3 av total världsproduktion. Total världsproduktion av fjäderfäkött uppgick till 72 miljoner ton och USA producerar nästan dubbelt så mycket som EU-15 (+ 48,3 %). Världsproduktionen av fjäderfäkött ökade, mellan åren 1993 och 2002, med 29 %. Kinas produktion har under samma tidsperiod mer än fördubblats och USA:s produktion har ökat med mer än en tredjedel. EU-15:s produktion har ökat med ca 12 % mellan åren 1995-2002.²⁴

Tabell 4.3 visar de sex länder/regioner som exporterade mest fjäderfäkött år 2003 samt hur stora kvantiteter de exporterade uttryckt i tusentals ton.

Tabell 4.3 Främsta exportländer 2003 (1 000 ton)

Land	Export (1 000 ton)
USA	2 506
Brasilien	2 032
EU-15	1 076
Thailand	624
Kina	418
EU-N8	306

Källa: www.ofival.fr

De tre största exportländerna av fjäderfäkött i världen är: USA; Brasilien och EU-15. De två förstnämnda exporterar ungefär dubbelt så mycket som EU-15. Man kan utläsa att världens största exportör, USA, exporterar 1/5 mer än Brasilien som är det näst största exportlandet och mer än dubbelt så mycket som EU-15 som är tredje störst. Ryssland, EU-15,

²⁴ <http://europa.eu.int/comm/eurostat/>

Japan och Kina är de länder som importerar mest fjäderfäkött.²⁵ EU-15, som region, är mycket involverat i världshandeln av fjäderfäkött och som en stor aktör spelar dess handelspolitik en stor roll för övrig länders produktion, export och import.

4.2 Effekter på produktion

Enligt den ekonomiska teorin borde produktionen inom EU minska vid ett avskaffande av exportstöd. Exportstödet inom EU har minskat, ej avskaffats, vilket innebär att det borde bli en produktionsminskning som dock är mindre än vid ett totalt avskaffande. Tabell 4.4 visar den genomsnittliga produktionen inom EU under perioden 1995/97 till 2001/03. Den högra kolumnen visar den procentuella förändringen mellan den första och sista tidsperioden.

Tabell 4.4 Produktion av fjäderfäkött inom EU-15 1995-2003 (1 000 ton)

	1995/97	1998/00	2001/03	TAV % 95/97/ 01/03
EU-total	8392,3	8 971	9 235,3	10,0
Frankrike	2 241,3	2 323,3	2 146,6	- 4,2
Storbritannien	1 460,3	1 526,3	1 563,3	7,1
Spanien	986,7	1 108,0	1 324,0	34,2
Italien	1 117,3	1 119,6	1 133,3	1,4
Tyskland	697,0	846,3	1 023,3	46,8
Holland	643,7	691	635,7	-1,2
Portugal	247,7	292,	299,3	20,8
BLEU^a	294,0	322,3	310,0 ^b	5,4 ^b
Danmark	183,7	201,3	214,0	16,5
Grekland	170,0	155,6	165,3	-2,8
Irland	118,0	121,3	121,0 ^b	2,5 ^b
Sverige	84,0	94	107,7	28,2
Österrike	100,3	105,6	110,0	9,7
Finland	48,3	63,7	81,0	67,7

Not:

^a BLEU =Belgien och Luxemburg

^b Data för BLEU och Irland saknas för 2003, därför är data för år 2002 använd för dessa två länder

Källa: www.sjv.se (bearbetad data)

Tabell 4.4 visar att produktionen i EU-15 totalt sett har ökat med 10 % mellan 1995-97 och 2001-03 vilket uttryckt i ton motsvarar 843 000 ton. I de flesta länderna har produktionen ökat. Produktionen har minskat i endast tre länder, Frankrike, Holland och Grekland.

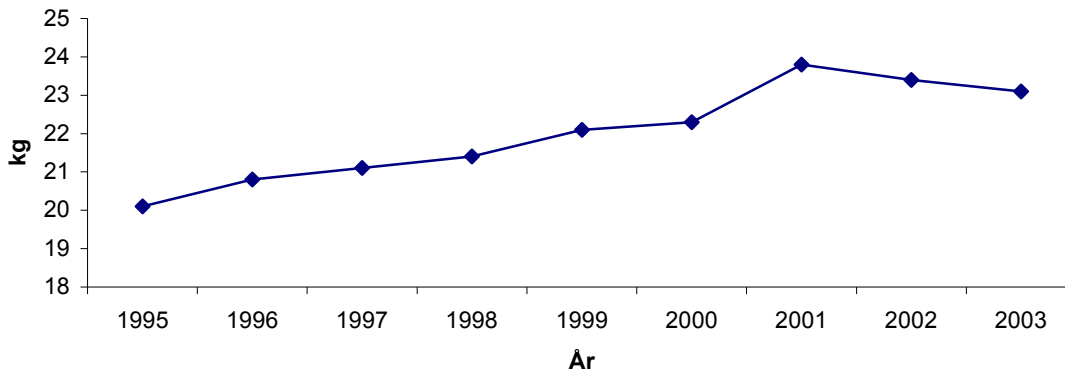
²⁵ www.ofival.fr

Hollands produktion minskade till följd av utbrottet av den aviära influensan 2003. Italien som har varit svårt drabbat av den aviära influensan uppvisar trots det en liten ökning i produktionen. Mellan åren 1995/97 och 2001/03 är ökningen 1,4 % och mellan 1998/00 och 2001/03 1,2 %. Detta är anmärkningsvärt eftersom 14 miljoner fjäderfän i Italien drabbades av influensan 1999. Det borde ha haft som effekt att total producerad kvantitet minskat (se avsnitt 4.3).

Det finns flera förklaringar till att produktionen inte minskat trots att den ekonomiska teorin visar att det är den förväntade effekten vid ett avskaffande av exportstöd. En förklaring är att i teorin minskar produktionen med ett minskat exportstöd, ceteris paribus, medan det i realiteten finns ett flertal andra faktorer som påverkar. Reformerna av GJP som har minskat kostnader för att producera fjäderfäoder (spannmål) medför lägre produktionskostnader, vilket borde leda till ökad produktion och export. Dessa effekter är inte analyserade närmare i denna studie. Andra faktorer, som inte heller är inkluderade i modellen om ett minskat exportstöd, är utbud och efterfrågan i andra länder, andra länders handelspolitik och speciellt huruvida deras exportstöd har minskat och i vilken grad. Ett ytterligare exempel på en sådan faktor är konsumenternas förändrade preferenser både inom och utom EU, som tar sig uttryck i förändringar i efterfrågan. Världskonsumtionen och därmed efterfrågan har ökat kraftigt under de senaste fem åren. Världskonsumtionen av fjäderfäkött har under dessa fem år ökat med nästan 20 %. Under samma år ökade konsumtionen av fläskkött 12,2 %, fårkött 13,5 % och nötkött 4,5 %.²⁶ En ökning av världskonsumtionen innebär en större efterfråga att tillgodose och därför kan EU fortsätta öka produktionen av fjäderfäkött trots ett minskat exportstöd. Huruvida det är EU som tillgodoser denna ökade efterfrågan beror bland annat på andra länders handelspolitik, utbud och efterfråga samt konsumenternas preferenser i dessa länder. Dessa faktorer är inte inkluderade i analysen men tabell 4.1 (sid 21) visar att export till tredje land har ökat vilket betyder att EU tillgodoser åtminstone en del av den ökade efterfrågan. Den förmodligen viktigaste förklaringen till att produktionen ökar är att konsumenterna ändrat sina preferenser. Konsumtionen inom EU har inte minskat, vilket den borde enligt teorin, utan ökade istället kraftigt. Diagram 4.1 visar utvecklingen av den genomsnittliga konsumtionen av fjäderfäkött per invånare i EU under åren 1995-2003.

²⁶ www.ofival.fr

Diagram 4.1 Genomsnittlig årskonsumtion av fjäderfäkött/invånare i EU 1995-2003

Källa: www.sjv.se

Diagram 4.1 visar att år 1995 konsumerades det i genomsnitt 20,1 kg per person och år inom EU. Konsumtionen har ökat varje år fram till och med 2001 och sjönk därefter något både år 2002 och 2003. Konsumtionen av fjäderfäkött, per person och år, inom EU-15 varierar mellan 33,9 kg (Spanien) och 13,6 kg (Sverige). Diagram 4.1 visar att den genomsnittliga konsumtionen, per person och år, inom EU har stigit från 20,1 kg, år 1995, till 23,1 kg, år 2003. Då denna ökning är angiven per person och då EU:s totala invånarantal var 379,5 miljoner den 1 januari 2003 blir den totala ökningen mycket stor. Den stora totala ökningen av konsumtion kan förklaras med existensen av galna ko-sjukan i flera länder och konsumenternas minskade preferenser för nötkött som följd. Första fallet av galna ko-sjuka diagnostiserades 1986 i Storbritannien och kulmen nåddes 1992 med 37 289 fall och sedan dess har fallen minskat successivt.²⁷ Den intensiva mediebevakningen, osäkerheten och rädslan för smitta gjorde att många substituerade nötkött med andra köttslag däribland fjäderfäkött. Denna rädsla för galna kosjukan finns kvar i folks minne. Detta stärks av det faktum att konsumtionen av fjäderfäkött har ökat med 20 % medan den av nötkött endast ökade med 4,5 % under samma tidsperiod. Vidare har konsumtionen av fjäderfäkött gynnats av den positiva bild som sprids i media att vitt kött, det vill säga, fågelkött är hälsosamt. Samtidigt har fjäderfäproduktionen drabbats av den aviära influensan vid flera tillfällen och på olika ställen i världen vilket man kan se i statistiken då konsumtionen avtar något efter

²⁷ www.ne.se

2001, året då influensan bröt ut för andra gången i Hong Kong (se avsnitt 4.3). Framtiden får utvisa vilka djursjukdomar som kommer att bryta ut och den får även utvisa vad och hur media kommer att rapportera och därmed vilken kunskap konsumenterna får.

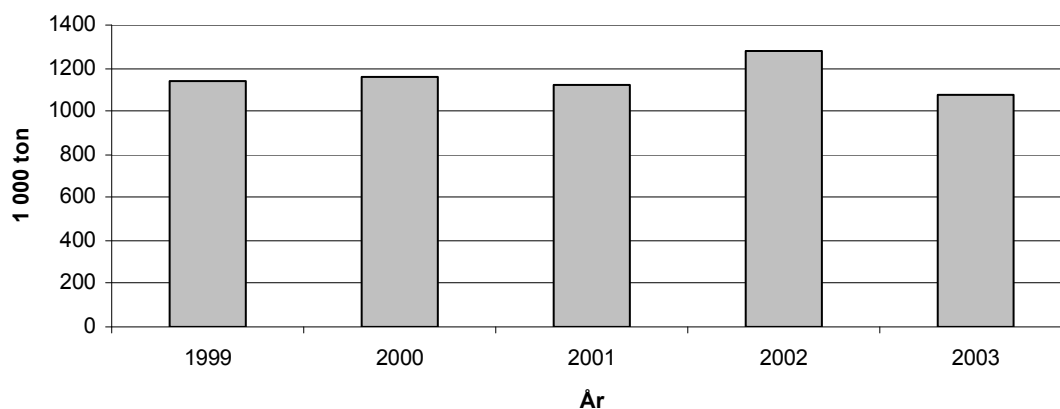
Sammanfattningsvis kan man konstatera att i praktiken har EU:s produktion av fjäderfäkött ökat istället för minskat vilket var den förväntade effekten i teorin. I modellen isoleras effekten av ett minskat exportstöd och allt annat hålls lika. I verkligheten varierar även andra variabler. Konsumenternas preferenser är en sådan variabel något som avspeglar sig i ökad konsumtion både i världen och inom EU. Den ökade konsumtionen betyder ökad efterfråga vilket är ett uttryck för starkare preferenser för fjäderfäkött.

4.3 Effekter på export

En förväntad effekt av ett avskaffande av exportstöd, ceteris paribus, är att exporten till tredje land minskar. De förväntade effekter av ett avskaffande av exportstöd, kan förväntas bli svagare i praktiken eftersom inte hela exporten subventionerades från början och exportstödet inte är helt avskaffat.

Tabell 4.1 visar att EU har minskat exportstöd på fjäderfäkött och samtidigt har export till tredje land ökat. Exporten ökade med 35,5 % under perioden 1995/96 till 2002/03 och samtidigt minskade den subventionerade andelen från 49 % till 21 %. Denna statistik är framställd per år, från juli till juli. Genom att studera hur export till tredje land har förändrats över tiden kan man se huruvida de reella effekterna av ett avskaffande av exportstöd stämmer överens med de förväntade effekterna. Diagram 4.2 visar EU:s export till tredje land under åren 1999-2003 uttryckt i tusentals ton och per kalenderår.

Diagram 4.2 Extra EU-export 1999-2003 (1 000 ton)

Källa: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/>

Diagram 4.2 visar tillskillnad från tabell 4.1 att export till tredje land minskar. Diagram 4.2 visar att exporten ökade något mellan 1999 och 2000 för att sedan minska 2001. År 2002 ökade exporten igen för att sedan åter minska år 2003. Alltså minskar export till tredje land, framställt per kalenderår, vid en jämförelse mellan 1999 och 2003. Tabell 4.1 visar att export av fjäderfä till tredje land ökar vid en jämförelse av åren 1999/00 och 2002/03. Denna skillnad beror på hur statistiken är framställd. I tabell 4.1 beräknas export per år men räknat från juli till juli medan exporten visas per kalenderår i diagram 4.2. Skillnaderna mellan dessa två sätt att framställa statistik är resultat av att fjäderfäexporten varierar mellan åren men relativt lite. Den ökar ett år för att minska nästa. År 2002 exporterades mer än övriga år, (troligen beroende på aviär influensa i Hong Kong 2001) vilket avspeglar sig i statistiken. År 2003 minskade exporten (troligen beroende på aviär influensa i Holland 2003). Tabell 4.1 visar att exporten steg 2002/03 medan framställt per kalenderår i diagram 4.2 ökade exporten 2002 för att minska år 2003. Det är intressant att redovisa hur exporten varierar framställt på olika vis. WTO-året är från juli till juli och exportstöd beräknas utifrån detta medan man talar om år kalendervis.

Exporten ökar ett år för att minska nästa och det svårt att tydligt se några effekter av det minskade exportstödet. Effekterna tas ut av andra variabelers starkare effekter. Det mest troliga är att variationerna i exporterad kvantitet beror på den aviära influensan och var och när i världen den har brutit ut. Tabell 4.4 sammanställer var de stora utbrotten av aviär influensa i världen har ägt rum till och med år 2004 samt antal fjäderfä som drabbats.

Tabell 4.5 Utbrott av aviär influensa i världen 1997-2004

År	Land	Antal drabbade fåglar (Miljoner)
1997	Hong Kong	1,4
1997	Australien	0,422
1997	Italien	0,007
1999	Italien	14
2001	Hong Kong	1
2003	Nederländerna	30
2003	Sydostasien (10 länder)	mer än 140, pågående
2004	USA	-
2004	Kanada	17
2004	Sydafrika	0,03
2005	Nordkorea	0,22
2005	Ryssland	Pågående

Källa: www.sva.se

Sedan mitten på 50-talet har ungefär 20 kända utbrott utav högpatoget aviär influensa (HPAI), det vill säga starkt sjukdomsframkallande aviär influensa, påträffats runt om i världen. Den fick stor medial uppmärksamhet och blev därmed känd för allmänheten 1997, när Hong Kong drabbades hårt. Man tvingades avliva alla fjäderfä för att få stopp på utbrottet, 18 människor infekterades av smittan och sex dog. Media informerade utförligt om denna epidemi. I Italien drabbades, 1999, 14 miljoner fjäderfän. Effekterna av detta utbrott avspeglas märkligt nog inte i producerad kvantitet då Italiens produktion ökar med 1,4 % mellan 1995/97 och 2001/03. Hong Kong fick åter ett utbrott 2001 och ökningen av EU:s export 2002 kan ha berott på detta tillsammans med medias rapportering, något som påverkar konsumenternas preferenser runt om i världen. Det är troligt att konsumenternas preferenser för asiatiskt producerat fjäderfäkött minskat medan preferenserna för europeiskt producerad fjäderfäkött ökade. 2003, drabbades Holland svårt av sjukdomen då 30 miljoner fjäderfä drabbades och en människa avled under bekämpningen.²⁸ Utbrottet av den aviära influensan i Holland är en trolig anledning till att EU:s export till tredje land minskade 2003. Eftersom 2003 är det sista året med tillgänglig statistik återstår det att se huruvida förtroendet för EU:s fjäderfäproduktion har påverkats runt om i världen och hur detta kommer påverka efterfrågan av europeiskt fjäderfäkött. Det är tydligt att exporten påverkas av ändrade preferenser hos konsumenterna. Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) har 41 människor, till och med januari 2005, dött i det pågående utbrottet i Sydostasien. Den största oron är att det aviära viruset ska mutera sig för att sedan kunna smitta från människa till människa. Det aktuella

²⁸ www.fao.org och www.sva.se

viruset smittar sällan från fågel till människa och experterna har svårt att säga hur stor risken är för pandemisk epidemi.²⁹ Oron är alltså befogad men frågan som är relevant ur denna studies synvinkel är hur detta kommer att påverka utbud och efterfrågan.

Utifrån diskussionen ovan kan man dra slutsatsen av det finns flera anledningar till att exporten varierar och att andra faktorer än ett minskat exportstöd inverkar. Den huvudsakliga förklaringen är att effekterna av ett minskat exportstöd inte kan isoleras medan allt annat hålls lika, såsom antas i teorin. Holland drabbades svårt av den aviära influensan 2003 vilket påverkar EU:s totala export och det går därför inte att säga vilken roll det minskande exportstödet har haft. Liksom för produktionen påverkas exporten positivt av lägre produktionskostnader till följd av lägre spannmålspriser som i sin tur är en effekt av reformerna. Flera andra faktorer varierar utanför modellen om ett borttagande av exportstöd. Exempelvis påverkas handel av växelkurser och andra länders handelspolitik och produktion. EU:s export till tredje land beror även på substitutvarors pris, tillgänglighet och på konsumenternas preferenser i mottagarlandet. Den viktigaste variabeln i denna analys tycks vara konsumenternas preferenser som förändras över tiden och som kan bero och beror på andra faktorer än ett minskat exportstöd.

²⁹ www.fao.org och www.who.org

Slutsats

EU:s policy angående fjäderfänaeringen har förändrats de senaste åren och den största policyförändringen består i minskat exportstöd. Denna studie undersöker vilka effekter det har på produktion och export. Det finns tillgänglig statistik fram till och med 2003 och den visar att produktion har ökat och att export har minskat något. Enligt teorin är de förväntade effekterna av ett avskaffande av exportstöd att både produktion och export ska minska. I teorin isoleras effekten av det minskade exportstödet, ceteris paribus, medan det i verkligheten finns flera faktorer som inte ingår i modellen men som påverkar resultaten. En viktig faktor som i detta fall är konsumenternas förändrade preferenser. Konsumenternas preferenser påverkas bland annat av den kunskap de får om sjukdomar i fjäderfästammarna och av hur mycket utrymme dessa epidemier får i media. Det andra utbrottet i Hong Kong 2001 och den stora massmediala uppmärksamhet det fick, är förmodligen anledningen till att EU:s export ökar 2002. Vidare drabbas Holland svårt år 2003 vilket tar sig uttryck i EU:s export till tredje land som minskar detta år. Denna uppsats studerar inte effekterna på tredje land men då EU är mycket involverat i världshandel av fjäderfäkött påverkar dess handelspolitik övriga länders produktion och export.

Sammanfattningsvis kan man säga att det finns två huvudsakliga förklaringar till att EU:s produktion har ökat trots minskat exportstöd. Förklaringar som är giltiga även för export oavsett om statistiken är presenterad per kalenderår eller från juli till juli (enligt den förstnämnda minskar den och enligt den sistnämnda ökar den). Den ena förklaringen är att i verkligheten är inte allt lika och att bara exportstöden minskas, såsom man antar i modellen. Det finns flertalet faktorer som inte är inkluderade i analysen. Det kan vara så att effekterna av dessa tar ut effekterna av det minskande exportstödet. Den andra förklaringen, som följer utav den första, är att konsumenternas preferenser förändras över tiden och det är inte inkluderat i modellen. Utifrån ökad konsumtion i världen, ökad export till tredje land samt ökad konsumtion inom EU kan man se att konsumenterna, både inom och utom EU, har ändrat sina preferenser. De reella effekterna av ett minskat exportstöd stämmer inte överens med de förväntade effekterna såsom de framställs i teorin och starkare preferenser för

fjäderfäkött tycks vara den mest bidragande faktorn till förändringarna i producerad och exporterad kvantitet.

En annan möjlig bidragande orsak till att produktionen ökar kan vara den indirekta påverkan av reformerna som via de lägre spannmålspriserna ger lägre produktionskostnader. Det kan även inverka på exporten. Lägre produktionskostnader påverkar rimligen produktion och export. Denna studie undersöker inte till vilken grad produktionskostnaderna minskar och inte heller dess effekter men detta skulle vara ett intressant ämne för en annan studie.

WTO grundades 1995 och överenskommelserna i Uruguayrundan är relativt nya och förhandlingar pågår dessutom fortfarande om när exportstöden ska avskaffas helt. Det skulle därför vara intressant att göra om denna studie om några år när den nya policyn varit tillämpad under en längre tid.

Referensförteckning

Tryckta källor:

D. Ingco Merlinda and D. Nash John, *Agriculture and the WTO, creating a trading system for development*, 2004, The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank

Delorme Hélène, *La Politique agricole commune, Anatomie d'une transformation*, 2004, Presse de Science Po, Paris, Frankrike

Fouilleux Eve, *La Politique Agricole Commune et ses Réformes, Une politique à l'épreuve de la globalisation*, 2003, Logique Politique, Paris, Frankrike

Gohin Alexandre and Gautier Patrice, *The phasing out of EU agricultural export subsidies : Impact of two mangement schemes*, 2003, Rennes, Frankrike, Institut National de la Recherche Agronomique, INRA

Krugman R.Paul and Marice Obstfeld, *International Economics-theory and policy*, 5e edition, 2000, Reading Mass: Addison- Wesley

Ledent, Albert och Burny Philippe, *La politique agricole commune des origines au 3e millénaire*, 2002, Les Presses Agronomiques de Gembloux, Belgien, A.S.B.L

Leetmaa Susan, *Effects of Eliminating EU Export subsidies*, kap 5 i *Agricultural Policy Reform- The road Ahead/AER802*, Editor: Mary E Burfisher Economic Research Service/USDA

Marknadsöversikt, Animalier-03, Jordbruksverket, 2003, Jönköping

Molle Willem, *The Economics of European Integration, Theory, Practice, Policy*, 2001, Ashgate

Rochdi Gabrielle, *Politique agricole commune*, Fasc 1340, Edition du Juris-Classeur-2004, Frankrike

Romfördraget, Artikel 39:1

The European Union's trade Policies and their Trade Effects, OECD, 2000, Paris, Frankrike

CONSLEG 1975R2777-05/06/2003 Konsoliderad TEXT producerad via CONSLEG av Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer

Elektroniska källor

EU-kommissionen, http://europa.eu.int/comm/index_en.htm, 2005-05 – 2005-06

Eurostat, <http://europa.eu.int/comm/eurostat>

Jordbruksverket www.sjv.se 2005-05- 2005-06

Kommerskollegium, www.kommers.se, 2005-06 23

Nationalencyklopedin, www.ne.se Sökord: galna kosjukan, 2005-08-14

WTO, www.wto.org, 2005-05- 2005-06

SCADPLUS, <http://europa.eu.int/scadplus> 2005-05-2005-06

SVA, www.sva.se, 2005-08-20

WHO, www.who.int, 2005-08-20